Jüdische Pester Zeitung.

יידישע
פעסטער צײטונג
(דאָננערסטאג-אויסגאבע)

דיעזעס בלאטט ערשײנט צװײמאל װאָכענטליך
אונד קאָסטעט פיר
עסטררײך-אונגארן
גאנציעהריג 8 גולדען ע. װ.
האלביעהריג 4 „
פיערטעל-„ 2 „
פירס אויסלאנד
גאנציעהריג 9 גולדען עסט. װעהר.
האלביעהריג 4 „ 50 קרײצער
פיערטעל-„ 2 „ 25 „
אננאָנצען
אונד זאָגענאנטע פריװאט-אנצײגען װערדען מיט 10 קר. פער 6 שפאלטיגע פעטיט-צײלע בערעכנעט.

אויף דיעזע צײטונג קאנן מאן
יעדען טאג
פרענומעריערען
אונד דער פרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם עקספעדירונג דעס ערסטען בלאטטעס.
דיא רעדאקציאָן בעפינדעט זיך אין
פעסט
רעטטיגגאססע נר' 7,
װאָהין מאן אויך דיא פרענומעראציאָנסגעלדער צו זענדען בעליעבע.
פרענומעראנטענזאממלער ערהאלטען 10% ראבאטט.

Nr. 61. זעכסטער יאהרגאנג. | פעסט, כג אב ה'ת'ר'ל'ד'. | Pest, den 6. August 1874.

אינטערנאציאָנאלער געטרײדע-מארקט.

אין דען קלײנערען אונד גראָסערען מארקטפלעקען אונד שטאָדטען, װערדען קלײנערע אָדער גראָסערע מאַרקטע אבגעהאלטען, אויף דענען קײפער אונד פערקײפער, ערצײגער אונד פערברױבער, צוזאממענקאָממען אונד איהרע געשעפטע אבשליעסען. אויף דיא װאָכען-מאַרקטע קאָממען דיא לײטע נור פאָן דען נעכסטען דאָרפערן, אויף דיא יאהרעס-מאַרקטע אויך פאָן דען ענטפערנטערען געגענדען אונד אויף דיא גראָסען מאַרקטע דער הויפטשטאָדטע פאָהרט מאן פאָן אללען טהײלען דיעזעס לאנדעס אונד א י נ י ג ע זאגאר אויך פאָם אויסלאנדע; אבער אלל' דיעזע מאַרקטע זינד נור נ א צ י אָ נ א ל ע, װײל אויף דענזעלבען נור דיא נאציאָן דעסזעלבען לאנדעס אונטער זיך האנדעלט.

נון װאורדע היער פאָריגען מאָנטאג אין פראָדוקטען-מארקט ערעפפנעט, אויף װעלכעם בײנאהע אוים אללען לענדערן דער װעלט דיא נאציאָנען פערטרעטען װאַרען, עס װאר אלזאָ אײן װעלט-מארקט, אויף װעלכעם פערשיעדענע נאציאָנען אונד פאָלקער צװישען אונד אונטער אײנאנדער דען געטרײדע-האנדעל בעטריעבען האבען, װעסהאלב מאן אויך דיעזען מארקט אײנען „אינטערנאציאָנאלען געטרײדע מארקט" נעננט. (אללעס, װאס ניכט בלאָס אײנע נאציאָן, זאָנדערן א ל ל ע נאציאָנען בעטריפפט, הײסט „אינטערנאציאָנאל".) דיא צאהל דיעזער מארקט-בעזוכער ערדײכטע דיא האָהע פאָן 3800, דארונטער װאַרען 15 פערצענט אויסלאָנדער אונד 20 פערצענט עסטרײכער, דיא איבריגען װאַרען אונגארישע גראָפען אונד באַראָנע אונד אויך אנדערע רײכע גוטס-בעזיצער. דיא אינלאָנדער אונד אויסלאָנדער קאָננטען זיך אלזאָ געגענזײטיג קעננען לערנען; דער נאָרד-דײטשע װײס נון, װאס פיר אײן געטרײדע אונד צו װעלכעם פרײזע עס אין אונגארן צו בעקאָממען איזט, אונד דער אונגאר װײס, װאס פיר אײן געטרײדע אונד צו װעלכעם פרײזע מאן עס אים אויסלאנדע זוכט.

פיר דיא אונגארישע הויפטשטאדט װאר אויך יעטצט אײן זאָלכער װעלט-מארקט נאָטהװענדיג, דא אונגארן אין דען לעטצטען יאהרען פאָן זײנער בעדײטונג אלס אקערבױ-לאנד זעהר פיעלעס פערלאָרען האט: דענן אין לעטצטערער צײט זינד דיא דאָנױא-פירסטענטהימער (סערביען אונד רומעניען) דיא אײגענטליכען געטרײדע-קאממערן געװאָרדען, װאָהער מאן דאס מײסטע געטרײדע בעצאָגען האטטע אונד אויך דאס װײטע אמעריקא האט פיר אונגארן אײנע גראָסע קאָנקוררענץ געמאכט. אמעריקא מיט זײנען גראָסען פרוכטבארען געטרײדע-פעלדערן קאָננטע איבער דאס גראָסע אטלאנטישע מעער זײן געטרײדע צו דענזעלבען פרײזען היעהערשטעללען, װיא מאן עס אין אונגארן בעקאָממט.

נון האט אבער הײער גאָטט אויך שאָן פיר אונגארן אײן גוטעס ערנטע-יאהר געגעבען אונד דיא אויסלאָנדער קאמען היעהער, אום דאס לאנד אויסצוקונדשאפטען, אָב אונגארן נאָך דאס געלאָבטע לאנד איזט, אין װעלכעם מילך אונד האָניג פליעסט, אונד אָב מאן אויך היער גוטע געטרײדע-געשעפטע מאכען קאָננטע. דאס אונגארישע געטרײדע איזט בעססער אונד אויך פריהער ליעפערבאר אלס דאס אמעריקאנישע אונד זאָ װאורדע היער דער געטרײדע װעלט-מארקט אם 3-טען אויגוסט ערעפפנעט. —

דער אונגארישע האנדעלס-מיניסטער, געאָרג פאָן ב א ר ט א ל, ערעפפנעטע דיעזען װעלט-מארקט מיט אײנער שאָנען רעדע, אין װעלכער ער דארויף הינציעלטע, דאס דיא אויסלאָנדער פאָן נון אן איהר געטרײדע פאָן היער בעציעהען מאָגען; דענן דאדורך קאָננטע דער אונגארישע געטרײדע-האנדעל װיעדער אויפבליהען.

דער הערר מיניסטער האט װאהל זעהר שאָן געשפראָכען; אבער דער קויפמאנן זיעהט ניכט אויף דיא אונגארישע פאטערלאנדסליעבע, זאָנדערן נור דאראויף, װאָ אונד װיא ער דאס געטרײדע אם ב י ל ל י ג ס ט ע ן בעקאָממען קאָננע. פיר דען נאָרד-דײטשען ענטשטעהט היער נור דיא אײנע פראגע: קאָממע איך בעססער דאראויס, װענן איך דען מעטצען װײטצען אין פעסט צו 6'50 גולדען קויפע אונד דער מיך מיט פראכט-שפעזען ביז ש ט ע ט י ן 8 גולדען קאָסטעט, אָדער איזט עס בעססער, װענן איך אויס נעװ-יאָרק דען מעטצען װײצען ביז שטעטין געשטעללט אום נור 7'50 גולדען בעקאָממע?

אונד אין דער טהאט װאַרען אונזערע װײצענ-פרײזע דעם אויסלאָנדער צו טהײער, װעסהאלב מאן אין װײצען קײן גראָסעס געשעפט אבשליעסען קאָננטע. מאָנטאג אללײן װאורדע געגען 600000 צענטנער געטרײדע פערקויפט.

פאָן װ י י צ ע ן װאורדען געגען 80000 צטר. אבגעזעטצט אונד צװאר צו 6'10 ביז 6'40 גולדען פער צאָללצענטנער, 3 מאָנאטע באהנ-פרײא פעסט. 50000 צטר. פער אָקטאָבער - נאָװעמבער 5'65—5'62 גולד. פאָן גערסטע װאורדען געגען 100000 מעטצען אבגעזעטצט. פוטטער-גערסטע 3'25—4'15 גולדען, מיטטעל-גערסטע 3'60—3'40 גול. בעסטע גערסטע 3,75 ביז 3,90 גולדען פער 72 װיענער פפונד באהנפרײא פעסט. פער אויגוסט סעפטעמבער 4'05 גולד. פער סעפטעמבער-אָקטאָבער 3'95 גול. פאָן קאָרן װאורדען געגען 8000 מעטצען אבגעזעטצט אונד צװאר נאָך באָהמען אונד זאכסען צו 4'45—4,35 גול' פער 80 װיענער פפונד באהנפרײא פעסט. אין קוקורוץ װאר שװאכעס געשעפט, עס װאורדען 50000 צטר. באנאטער פער מאי אונד יוני 1875 געקויפט אונד צװאר צום פרײזע פאָן 3'76—3,67 גול. — פאָן האפער װאורדע זעהר פיעלעס געקויפט. עס װאורדען געגען 15000 מעטצען פער סעפטעמבער-אָקטאָבער צו 2,23 — 2,28 גולדען; 60000 מעטצען פער אויגוסט צו 2,35—2'40 גול' פער 50 װיענער פפונד אונד 20000 מעטצען האפער פער קאססא צו 2'54 — 2,55 גול' אבגעזעטצט. — אין רעפס װאר דאס געשעפט שװאך; עס װאורדען אים גאנצען געגען 1000 קיבעל אב באַנאַטמאר צו 9'50 גולדען פער 150-פפונד געקויפט. — ק ל י י ע װאר נאָך דײטשלאנד זעהר געזוכט; עס װאורדען 250000 צטר. גראָבע צו 2'85—2'77 גולדען אונד 20000 צענטנער פײנע צו 3'10 — 3'40 גולדען אבגעזעטצט. — צװעטשקען פער נאָװעמבער 16'25 גולדען. — אונזער מעהל װאר דען אויסלאָנדערן צו טהײער אונד זיא קויפטען דאהער נור שװארצעס אונד צװאר 1000 באללען (צו 200 צאָלל-פפונד מיט זאק) נר' 6 צו 14'57—14'07 גול. נר' 7 צו 15—14,40 גול. נר' 8 צו 13'25—12'90 גולד.

דער אמטליכע ערנטע-בעריכט אויס נאָרד-אמעריקא מעלדעט, דאס דאָרט הײער דיא װינטער-פרוכט פיער פערצענט איבער דעם מיטטעל-ערנטע-דורכשניטט בעססער אויסגעפאללען איזט, נור דיא זאָממער-פרוכט איזט אום 1 פערצענט ערגער אויסגעפאללען.

ר אָ ט ה ש י ל ד

צום דריטטען אונד פיעללײכט צום לעטצטען מאלע.

ד א ס ט ע ס ט א מ ע נ ט פאָן דעם פערשטאָרבענען װיענער ראָטהשילד איזט ביז יעטצט נור טהײלװײזע בעקאננט. פאָר זעכס יאהרען האט באראָן אנזעלם פאָן ראָטהשילד זײן טעסטאמענט אין פראנקפורט אײנגעזעטצט אונד דען הענדען אײנעס פראנקפורטער אדװאָקאטען אנפערטרױט. דער פערשטאָרבענע װאר עסטרײכישער בירגער אונד עס מאכט אין װיען אײנען אונאנגענעהמען אײנדרוק, דאס מאן נור אין פראנקפורט אונד ניכט אין װיען פאָן דיעזעם טעסטאמענטע עטװאס צו זאגען װײס. טראָטצדעם נון דיעזעס טעסטאמענט אין פראנקפורט ליעגט, זאָ מוס אינדעססען דיא הינטערלאססענשאפט דעם פערשטאָרבענען נאך עסטרײכישען געזעטצען גערעגעלט װערדען אונד דיא זאָהנע האבען אויך אײנען װיענער אדװאָקאטען נאך פראנקפורט בעריפען. דאס פערמאָגען פאָן ראָטהשילד האט זיך אין װיען אום 150 מילליאָנען פערגראָסערט, װארום האט ער אלזאָ נור דיא שטאָדט פראנקפורט פאָרגעצאָגען?

דיא הינטערלאססענשאפט איזט אין צװײא טהײלע אבגעזאָנדערט. דער אײנע טהײל דעם פערמאָגענס געהאָרט דעם געשעפטס-בעטריעבע אונד דארף ניעמאלס בעריהרט װערדען. הינזיכטליך דיעזעס טהײלעס דעם פערמאָגענס בעשטעהט אײן פערטראג אונטער דען פיער ראָטהשילד-הײזערן פאָן װיען, פראנקפורט, פאריז אונד לאָנדאָן, דאס עס געמײנשאפטליך איזט אונד דאס יעדעס הויז פאָן דען געװיננסטען דיעזעס פערמאָגענס-טהײלעס אײנע געװיססע פערצענט בעקאָממט, זאָ דאס דיא הײזער פאָן פאריז, לאָנדאָן אונד פראנקפורט מיט אײנעם געװיססען פערצענט-זאטץ בײא דען געשעפטען דעם װיענער הויזעס בעטהײליגט זינד, װעהרענד דאס װיענער הויז זײנערזײטס אן דען געשעפטען דער הײזער פאָן פאריז לאָנדאָן אונד פראנקפורט טהײלנימט. דיעזעס געשעפטס-פערמאָגען בילדעט אײנע ארט פאָן „פידעי-קאָממיס", װעלכעס אין דער פאַמיליע פערבלײבען מוס אונד דארף אלזאָ אויך דורך קײנע ערבשאפטס-טהײלונג פערמינדערט װערדען.

בײא דעם אנדערן טהײלע פאָן ראָטהשילד'ס פריװאט-פערמאָגען האטטע דער פערשטאָרבענע בעשטיממט, דאס דיא טאָכטער נור דען האלבען קינדעס-אנטהײל בעקאָממען אונד דא זיעבען קינדער פאָרהאנדען זינד, זאָ בעקאָממט יעדע טאָכטער גענױא אײן פיערצעהנטעל דער הינטערלאססענשאפט. —

דיא בעאמטען דעס הויזעס ראָטהשילד בעקאָממען אלס געשענק אײנע סוממע, װעלכע נור זאָ גראָס, װיא איהר יעהרליכעס געהאלט איזט. — דיעס איזט דאס גאנצע, װאס ביז יעטצט פאָם טעסטאמענט בעקאננט איזט. דיא קארלסבאדער צײטונג מעלדעט נאָך הינצו, דאס ראָטהשילד הונדערט-טויזענד גולדען פיר דיא ערריכטונג אײנעס יידישען שפיטאלס אין קארלסבאד פערמאכט האט, װײל ער נעמליך אין דען לעטצטען פינפצעהן יאהרען דאס דאָרטיגע באד בעזוכטע.

דאס טעסטאמענט בעגיננט מיט דער ערקלערונג, דאס מאן געגען דאסזעלבע גאר קײנע אײנװענדונג מאכען דארף. מערקװירדיג איזט עס, דאס מאן ביז יעטצט אים טעסטאמענטע ניכטס געפינ-

29135 31411 34952 36816 37287 38219 41325 — אונד
ענדליך געווינגען יע 60 גולדען : נומ' 237 532 1049
1069 1291 1468 1801 2199 3099 3172 3671 4536 4748
4983 5209 5263 5789 6152 6654 6697 7155 7710 8061
8856 9021 9068 9430 9830 9872 10018 10551 11401
11565 12364 13027 13712 13791 14551 14663 14812
14835 14986 15312 15795 15883 15905 16087 16602
17169 17413 17634 18134 18199 18339 18491 18594
19240 19816 20854 21492 51511 21801 22108 22257
22418 22651 23467 23612 23845 24346 24657 24794
24883 24948 25003 25407 25696 26340 27014 27132
27316 27484 27723 29736 30329 31160 31565 31854
31919 32150 33469 33966 34165 34743 35006 35065
37054 37132 37983 38168 38292 38741 39523 40347
.41231

געשעפֿטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

פֿרייטאג נאכמיטטאגס אונד זאמסטאג פֿאָר־מיטטאגס האט עס ווידער גוט גערעגנעט, אהנע דאס אבער דיא שרעקליכע היטצע אבגענאָממען העטטע. פֿיר קוקורוץ וואר דער רעגען נאָך ניכט צו שפעט, וויא מאנכע מיינען: אים גענענטהייל! דיא לאנדווירטע בעהויפטען, דאס היער זעהר פֿיעל קוקורוץ זיין ווירד. דא איך זעהר פֿיעל אנגעבויט וואורדע. פֿיר ויין, טאבאק אונד ערדעפּפֿעל וואר דער רעגען עבענפֿאללס זעהר ערווינשט. ויין ווער־דען וויר היער ניכט צו פֿיעל, אבער דאפֿיר איינען גוטען האבען.

אונגארישער נייער ווייצען 89־פפֿר. 6,20—6.30, 88־פפֿר. 6'15—6,25 גולד. 87־פפֿר. 6—6,15 גולדען 86־פפֿר. 5,90 — 6 גולדען. 85־פפֿר. 5'80—5'90 גולד. פער צאָלל־צענטנער אונד פער קאססא. — נייעס ק אָ ר ן 4,25—4,35 גולדען פער 80 פפֿר.

קוקורוץ 4,10—4,15 גול' פער צאָלל־צענטנער. האפֿער נייער 2,60—2,75, פער 50 וויענער פפֿונד.

ג ע ר ס ט ע : מאלצ־וואַרע 3'15—3'50 גול' פֿוטטער־גערסטע 3—3'10 גולדען פער 72 פפֿר.

ו ו י י צ ע ן גענען דיא פֿאָריגע פרייז־נאָטירונג זינד דיא היטיגען פרייזע אום 10 קר. געשטיעגען, — פער סעפטעמבער־אָקטאָבער 5,65—5,70 גולדען.

ק ו ק ו ר ו ץ פער אויגוסט - סעפטעמבער 4,12½—4.17½ גולד. —

ה א פֿ ע ר פער סעפטעמבער־אָקטאָבער 2.17½—2.19 גול.

ר ע פ ס : אלטער 11'75, נייער 11,25—11,50 גולדען פער 150 פפֿונד.

מ ע ה ל - פ ר י י ז ע (פער וויענער צענטנער זאמט זאק, פֿרייא אב פעסט) : נומ' 0 : 14 גולד. — קר., נומ' 1 13 גולד. 50 קר., נר' 2 : 13 גולד. — קר., נר' 3 : 12 גול. 50 קר. נר' 4 : 11 גולד. 20 קר., נר' 5 : 10 גולד. 20 קר., נר' 6 : 9 גולד. 50 קר., נר' 7 : 8 גול. 80 קר., נר' 8 : 7 גולד. 50 קר., נר' 8½. 7 גולד. — קר., פֿיינע קלייע 3 גולד. 30 קר., גראָבע קלייע 2 גולד. 90 קר.

נ י ע ע ר ד ע פ פֿ ע ל : מיטטלערע 3 גולדען, פרימא 4 גולדען פער וויענער צטר. בוירגן־ערדעפּפֿעל 1.80—1.90 גול. פער זאק. —

ש פ י ר י ט ו ס פֿיר נעברויך נייע מעטהאָדע 59 קרייצער פרעסהעפֿע־וואארע 61 קר.

ר י ב אָ ל (דאָפּפעלט ראפֿפֿינירט) 21.50, ראָהעס 19½ גול' פער צטר.

א ו נ ש ל י ט ט (חלב) 25.50 — 26 גולדען.

צ ו ו ע ט ש ק ע ן. פער אָקטאָבער, באָסנישע פֿאס־וואארע 16.50 גולד. פער זאק 16 גולד.

צ ו ו ע ט ש ק ע נ מ ו ס (לעקוואר) פער סעפטעמבער 13½ גולד. —

וו א כ ס ראָזענויער 84—85 גולדען, אנדערע גאטטונגען 96—98 גולדען.

ו ו י י נ ש ט י י ן האָבנערדינער 34 גולדען. געזיעבטער 40—41 גולדען.

ק נ אָ פ פ ע ר ן : אונגארישע פרימא 15—15½ גולד. 12½—13 גולדען.

פ א פ ר י ק א (פרעפארירטער) פרימא 44—45, שאָטטען 76—78 גולד.

ל י י ם 27½—30 גולדען. —

פ ע ס ט ע ר ש ל א כ ט פֿ י ה - מ א ר ק ט. ביא דעם אם 30־טען פֿ. מ. היער אבגעהאלטענען וואָכען־מארקטע וואור־דען פֿערקויפֿט 1590 אָכסען דאס פאאר פֿאָן 130 ביז 300 גולד 783 קיהע דאס פאאר פֿאָן 120—280 גולדען, 112 מעלק־קיהע דאס פאאר פֿאָן 90—200 גולד., 678 שטיק שאפֿע דאס פאאר צו 13—19½ גולד. — רינדפֿלייש פער צענטנער 26 גולד. — קר. ביז 29 גולד. — קר.

ל ע ד ע ר, פפֿונדהייטע ביז 40־45פפֿר. 103—105 fl. איינמאל פֿעדזועטצטע טערצען פֿאָן 18—24־פפֿר. 104—106 גולד., צווייטמאל פֿערזועטצטע טערצען 30—35־פפֿר, 102—104 גול. דרייטמאל פֿערזועטצטע טער־צען פֿאָן 40—45־פפֿר. 106—108 גול., קוההייטע צו 145—155 גולד.

ק א ל ב ל ע ד ע ר געצאָגענע אונד גע־גערבטע 215 — 245 גולדען, וויכסקאלב־פֿעללע מיט־טעל 245—255 גולדען, פֿיינע 270—290 גולד.

ר אָ ה - ה י י ט ע : סאָרטירטע אונד ריינע אונגארישע קוה- אונד אָכסען־הייטע 63—64 גולדען, אונזאָרטירטע 53—54 גולדען פער צטר.

ש א פֿ וו אָ ל ל ע : דאס געשעפֿט וואר דיעזע וואָכע ניכט לעבהאפֿט. געקויפֿט וואורדען פֿאָן עסטערייכישען פֿאבריקען 500 צטר. צווישורען צו 76—85 גולדען, דאנן פֿיר אויסלענדישע רעכנונג 160 צטר. זאנד־איינשורען פרימא 78—80 גולד. 220 צטר. געבירגס־צאקעל צו 47—48גולד. 160 צטר. געדבער־ציגאיא צו 53 — 54 גולדען, 120 צטר. פֿערערעלטע ציגאיא צו 80 גולדען.

ו ו י ע נ ע ר פ ר י י ז ע.

ו ו י י צ ע ן, פֿערקויפֿט 50000 צטר. פרייזע אום 5 — 10 קר' געפֿאלען. באנאטער 88—89־פפֿר. 6'70גולדען אב לאנ־צענדאָרף. סלאָוואקישער 88—89 פפֿר. 6'10—6'15 גולדען אב טארנויין. —

ק אָ ר ן סלאָוואקישער 81—82־פפֿר. אב פֿלאָריסדאָרף 5'30 גולדען.

ש פ י ר י ט ו ס : פֿרוכט־שפּיריטוס 60 קר. —

ר י ב אָ ל 19¾ גול. ליינאָל —,22 גולד.

פ ע ט ר אָ ל ע א ו ם 10.50 גולד.

לאָטטאָ־ציעהונג פֿאָם 1. אויגוסט 1874.

אָ פֿ ע ן 79 71 52 25 21

בריעפֿע דער רעדאקציאָן.

העררן ד א ו ו י ד ב י כ ל ע ר אין ל אָ ר י נ ץ: געדולדען זיא נאָך איין ווענינ: ווענן זיך דיא צייטען קריעגעריש געשטאלטען ווערדען, דאנן ווערדען וויר אונזער בלאטט מעהר־מאלס אלס צווייםאל וואָכענטליך ערשיינען לאססען.

העררן מ' ר ו ב י ן אין ס א ט מ אָ ר: וואס נאָך ביז יעטצט אים רייכסטאגע איבער דיא רעגאליען געשפראָכען וואורדע, האבען וויר אללעס מיטגעטהיילט; אויך אין נומ' 58 בעריכטעטען וויר איבער דיעזע אנגעלעגענהייט.

העררן פֿ' ג ו ט מ א נ ן אין ע פ ע ר י ע ס: איהרע „עלעגיע" איזט מייסטערהאפֿט; דאָך ווערע דיא פֿעראָפֿפֿענט־ליכונג דערזעלבען גענען דיא טענדענץ אונזערעס בלאטטעס.

העררן א' נ אָ ל ד ש ט י י ן אין ע ל אָ פ א ט א ק: איהר אויפֿזאטץ, אין וועלכעם זיא בערעכנען, דאס משיח אין פֿיער יאהרען קאָממען מוס, איזט אונס אין דער דרוקעריי פֿער־לאָרען געגאנגען.

דען העררען, וועהרענד דיעזעס יאהרעס נייא צוגעקאָממענען פרענומעראנטען, מאכען וויר דיא האָפֿליכסטע אנציינע, דאס וויר איינע

וועלטגעשיכטע דער נייעסטען צייט

אין יודישען לעטטערן העראוסגעגעבען האבען. אין דיעזעם בוכע שטעהען אללע פאָליטישען פֿאָר־געננע אונד אללע קריעגע זייט דער 1848־ער רעוואָ־לוציאָן ביז אויף דאס יאהר 1872 פֿערצייכנעט. דער פרייז דיעזער „נייעסטען וועלטגעשיכטע" איזט 50 קרייצער פֿראנקאָ צוגעשיקט.

פֿרוכטפרייז־טאבעללע

פֿ ר י כ ט ע	קוואליטעטס־געוויכט	פער צאָלל־צטר
ווייצען, באנאטער	85	5.85—5.90
" "	86	5.95—6.05
" "	87	6.05—6.10
" "	88	6.15—6.20
" "	89	6.20—6.25
" "		
" טהייס	85	5.85—5.90
" "	86	5.95—6.05
" "	87	6.05—6.10
" "	88	6.15—6.20
" "	89	6.20—6.25
" "	—	—.—.—
" פעסטער בארדן	85	5.85—5.90
" "	86	5.95 6.05
" "	87	6.05—6.10
" "	88	6.15—6.20
" "	89	6.20—6.25
" "	—	—.—.—
" וויעסעלבורגער	85	5.85—5.90
" "	86	5.95—6.05
" "	87	6.05—6.10
" "	88	6.15—6.20
" "	89	6.20—6.25
" "	—	—.—.—
		פער מעטצ'
קאָרן	80	4.25—4.35
גערסטע מאלץ	72	3.15—3.40
" פוטטער	72	3.—3.10
האפֿער	50	3.—2.95
קוקורוץ באנאטער	פער מעטצען	4.20—4.15
אנדערע גאטטונג	צענטנער	4.15—4.10
רעפס קאָהל	75	—.—.—

ק ו ר ז - ט א ב ע ל ל ע פֿ אָ ם 1. א ו י ג ו ס ט

באללען־מעהל

באללען־מעהל	פל.	קר'
נומער 0	24	80
" 1	23	90
" 2	23	—
" 3	22	10
" 4	19	80
" 5	18	10
" 6	16	80
" 7	15	60
" 8	13	30
" 8½	12	40

[illegible]

געלד־קורז

	פל.	קר'
זילבער־אגיא	103	60
דוקאטען	5	27
עסטערייך־אונגארישעס 8 גולדען גאָלד־שטיק (20 פראנקס)	8	84
נאפאלעאָנדאָר	8	84
פרייסישע טהאלער (קאססענאנווייזונגען)	1	62
רוסישע רובעל	1	53

לאָזע.

	פל.	קר'
1864־ער לאָזע צו 100 גולדען	134	25
דעטטא צו 50	127	50
1860־ער גאנצע לאָזע	108	25
דעטטא פֿינפֿטעל	—	—
1854־ער 4 פראָצענטיגע שטאאטס־לאָזע	99	25
1839 ראָטשילד - לאָזע גאנצע	258	—
דעטטא פֿינפֿטעל	234	50
קאמא רענטענשיינע	22	50
קרעדיט־לאָזע	160	—
טריעסטער לאָזע פער 100 גולדען	106	—
טריעסטער לאָזע פער 50	52	—
דאנוי־דאמפפשיפפ־פאהרט־לאָזע	89	—
סאלם צו 40 גולדען	31	—
פאלפֿי צו 40 גולדען ק. מ.	25	—
קלארי צו 40 " "	—	—
סט. גענאיס צו 40 " "	24	—
אָדנער צו 40 " "	25	—
ווינדישגרעצער צו 20 גולדען ק. מ.	19	—
וואלדשטיין צו 20 " "	20	—
קעגלעוויטש צו 10 " "	12	50
רודאלפֿסלאָזע צו 10 " "	13	—
טשאניסלויער צו 20 " "	16	—
אינסבריקער לאָזע	18	—
זאלצבורגער לאָזע צו 20 גולדען	17	—
קראקויער לאָזע	17	—
סירקען לאָזע	—	—
דעטטא 120 פראנקס איינצאהלונגען	—	—
אונגארישע פרעמיען־לאָזע א 100 גולדען	84	25
דעטטא צו 50 גולדען	83	50
וויענער־לאָזע	100	50

ווערטה־פאפיערע.

	פל.	קר'
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	76	80
טעמעשוואר־באנאטער	75	—
זיעבענבירגישע	74	—
גאליצישע	82	25
בוקאווינער	81	—
אונגארישע אייזענבאהן־אנלעהען	96	25
ווייןצעהענט־אבלאָזונגס־אבליגאציאָנען	72	75
פעסטער שטראססען־באהן	267	—
אָפנער שטראססענבאהן	110	—
מוניציפאל־באנק	37	75
אנגלא־באנק 1. עמיסיאָן	42	25
אונגארישע באָדען־קרעדיט	79	25
שפאר־ אונד קרעדיט־פעראיין	56	—
אונגארישע קרעדיט־באנק	214	50
פעסטער קאָממערציאַל־באנק	780	—
פעסטער געווערבע־באנק	395	—
פראנקא־אונגארישע	82	—
אינדוסטריע־באנק־אקציען	60	—
אָפנער קאממערציאל־באנק	177	—
לאנדעס צענטראל־שפארקאססע	84	75
אָפנער בירגערליכע	—	—
פעסטער ערסטע פאטערלענדישע	[illegible]	—
פעסטער [illegible]	51	—
פעסט־אָפנער הויפטשטאדטישע	161	50
דעטטא צווייטע עמיסיאָן	—	—
פאנדבריעפֿע דער אונגארישען באָדענקרעדיט־אנשטאלט צו 5 איינהאלב פראָצענט	85	75
דער אונגארישען היפאטהעקען־באנק צו 5 איינהאלב פראָצענט	76	50
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט־אנשטאלט צו 5 אונד איינהאלב פראָצענט	84	—
דעטטא צו 6 פראָצענט	85	25
דער פעסטער קאממערציאל־באנק	85	75
קעטטען־בריק־אקציען	83	—
נאָרד־אָסט־באהן	116	—
אלפֿאָלד־פֿיומאנער	143	50
אונגארישע אָסטבאהן	52	25
טהייס באהן	222	—
זיעבענבירגער באהן אקציען	—	—
קאשוי־אָדערבערגער באהן אקציען	152	50
פראנץ־יאָזעף באהן אקציען	195	50
קארל־לודוויג־באהן אקציען	245	75
לעמבערג־טשערנאָוויץ־יאסי באהן	146	75
קרעדיט־אקציען	237	75
באנק־	972	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redakteur M. REIS.
Budapest, 1874. Druck v. Moritz Burian, Waitznerboulevard, Marokkanerhof.

זיינעם בייערן-וואגען האט. „ווארום רויכט איהר ניכט באטשי? פֿיעללייכט איזט קיין טאבאק אים בייטעל?" פֿראגטע דער ערצהערצאָג — אונד דער בויער אנטוואָרטעטע: „„זיא זינד שיינט מיר איין הוסארענאָפֿפֿיציער. נון זאָ וויל איך איהנען זאגען, דאס איך שאָן טאבאק אים בייטעל האבע, אבער עס איזט נור טראַפֿיק, האָלע דען נור דאס דאָנגער-וועטטער, וועלכער דען טראַפֿיק איינגעפֿיהרט, דער איזט פֿיר אונס אונגארן ניכט געשאַפֿפֿען!"" — — „נון באטשי! היער איזט איין טאבאק-בייטעל, שטאָפֿפֿט איך אים דעם איינע פֿפֿייפֿע!" — דער בויער ליעס זיך דאס ניכט צווייםאל זאגען, ער שטאָפֿפֿטע זיך זיינע פֿפֿייפֿע אונד רויכטע גאנץ גוט, אינדעם ער זאגטע: „„זיא זינד געשיידט העררר אָפֿפֿיציער, זיא האבען געשוואָרצטען טאבאק, אונזער איינס אבער געטרויט זיך נור צו הויזע געשוואָרצטען צו רויכען. אבער אויף דעם וועגע מיססען וויר דען פֿערפֿלוכטען טראַפֿיק רויכען, דיעזע קרעפֿירטען דייטשען האבען דאס איינגעפֿיהרט!"" — — אלס זיא נון אין וועספרים אנקאמען, גאב דער ערצהערצאָג צעהן גולדען דעם בייערן אלס טרינק-געלד. דער בויער מאכטע דא גראָסע איינגען, ער וואר זעהר ערשטוינט! עס גיבט יא פֿיעלערלייא אָפֿפֿיציערע אין דער וועלט, אבער איין אָפֿפֿיציער, דער דעם קוטשער צעהן גולדען טרינקגעלד גיבט! — זאָ איין רעגימענט גיבט עס גאר ניכט!

— דאצו בעמערכטע ער, וויא זאָגאר דיא גענעראלע זיינען אָפֿפֿיציער זאָ עהר-ערביעטיג גריסטען, ער שטוינטע אונד גאב איינעם איינען קליינען זייטענשטאָס, אינדעם ער איהן פֿראגטע: „ווער איזט דען דיעזער העררר?" מאן זאגטע איהם נון, דאס דיעס ערצהערצאָג יאָזעף איין פֿעטטער דעם קאָניגס איזט.

— דער בויער שטוטצטע איין וועניג, דא ער זאָ שטארק איבער דיא קאיזערליכען אונד איבער דיא דייטשען געשימפֿפֿט האטטע, אבער ער האטטע איינען גוטען נאטור-פֿערשטאנד אונד ווארטעטע ביז דער ערצהערצאָג פֿאָם ווארטע-זאאלע וויעדער הערויסקאם אונד דא פאַקטע איהן דער בויער ביים ראָקע אונד זאגטע: „„איך גלויבע העררר פֿאָן פרינץ, וואס איך געזאגט האבע, בלייבט אינטער אונס, דענן ענדליך ווייס איך יא אויך עטוואס איבער זיא — דאס זיא נעמליך אויך געשוואָרצטען רויכען!""

— (זאָ ערצעהלט דער דעפוטירטע יוקאַי אין זיינעם „האָן".)

* (דיא ארמען דעפוטירטען!) אלס דער אונגארישע רייכסטאג געשלאָססען וואורדע, וואָרען שאָן אונזערע העררען דעפוטירטען פֿראָה, שנעלל נאך הויזע רייזען צו קאָננען: אבער צוערסט וואָללטען זיא איהר מאָנאטס-געהאלט בייא דער רייכסטאגס-קאססע איינקאססירען אונד זיא קאמען אויך מאססענהאַפֿט צור קאססע געלויפֿען.

יעדער דעפוטירטע האטטע 162 גולדען 50 קרייצער אלס מאָנאטס-געהאלט אונד 400 גולדען אלס קווארטיער-בייטראג איינצוקאססירען; אבער אין דער רייכסטאגס-קאססא וואר קיין קרייצער געלד! אללע בעקאמען דיא אנטוואָרט, זיא מאָגען מאָרגען קאָממען. דער פֿינאנץ-מיניסטער האט נעמליך פֿערגעססען, דאס מאן אויך יעטצט דאס אויגוסט-געהאלט אונד דיא קווארטיער-געלדער דען דעפוטירטען צאהלען מיססע. וואס בייא 448 דעפוטירטען פֿער 562 גולדען 50 קרייצער גראדע איינע סוממע פֿאָן 252000 גולדען אויסמאכט.

* (טעמפעל-רויב.) זאמסטאג נאכט וואורדען אוים דעם דינדישער איזראעליטישען טעמפעל מעהרערע ווערטהפֿאָללע זילבער-געגענשטענדע געשטאָהלען. דיעזע דיעבע שיינען זיך אויף דאס זילבער זעהר גוט צו פֿערשטעהען, דא זיא דאס פֿאָרהאנדענע בינא-זילבער אונבעריהרט ליעסען אונד זאָגאר זיינע עכטהייט פריפֿטען. דיא דיעבע זינד דורך דאס פֿענסטער, וועלכעס וועגען דער היטצע אָפֿפֿען וואר, איין- אונד אויס-געשטיעגען.

* (צוויא געהיימניספֿאָללע טאָדעס-פֿאָללע.) אוים נירעדהאזא ווירד פֿאָלגענדעס בעריכטעט: דער גרונדבוכס-קאנצליסט עמאנועל רעטהי, דער אים גרעפֿענבערגער באדע וואר, וואורדע אויף דער היימרייזע פֿאָם צוגפֿיהרער טאָד אויפֿגעפֿונדען. — איין בירגער אוים נירעדהאזא נאמענס יאָזעף יעגער, וועלכער מיט רעטהי אין איינעם וואגאָן געזעססען איזט, וואר עבענפֿאללס טאָד. (וואהרשיינליך זינד דיעזע בידען וועהרענד דער אייזענבאהנ-פֿאהרט בעריבט אונד ערמאָרדעט וואָרדען.)

* (קיין וויין אין טאָקאַי.) אוים דער „העדיאללא" שרייבט מאן: אין דיעזעם יאהרע ווירד טאָקאַי זעהר וועניג וויין האבען. איין שרעקליכער האגעל-שלאג ריכטעטע אין אללען געגען קערעסטור געלעגענען ווייגגאַרטען איינען גראָססען שאדען אן, אן איינען זאָלכען האגעלשלאג קאנן מאן זיך אין טאָקאַי גאר ניכט ערינגערן.

* (164 פֿאטער איינעשפעררט!) אין פענצינג (בייא וויען) זינד 164 פֿאמיליענפֿאטער צו 12 שטונדען ארעסט פֿעראורטהיילט וואָרדען, וויל זיא איהרע קינדער אין דיא שולע ניכט שיקען וואָללטען.

* (איין רויב אויף אָפֿפֿענער גאססע.) אם 31. יולי גענען 9 איהר פֿריה וואָללטע אין אָרענבורג דער שטייער-איינגעהמער דיא שטייער-געלדער אים בעטראגע פֿאָן 5525 גולדען אן דיא פֿינאנץ-דירעקציאָן אבליעפֿערן. וועהרענד זיינעם געהענגס האטטע עס צו רעגנען אנגעפֿאנגען אונד ער וואָללטע זיינען רעגענשירם אויפֿמאכען, דא קאמען אבער שנעלל צווייא מעננער אויף איהן צו אונד פאקטען אונד שלוגען איהן, ביז ער בעוזוננגסלאָז ליעגען בליעב אונד זיא איהם דאנן דאס געלד אבגענאממען האבען. דער בעאמטע ליעגט נאָך יעטצט געפֿעהרליך קראנק אונד דיעזע פֿערוועגענען רייבער וואורדען ביז הייטע נאָך ניכט ענטדעקט.

* (איבער דיא געפֿאנגענאהמע דעם רייבערס באָראָש שאנדאָר), וואָריבער וויר בערייטס אין נומ' 59 בעריכטעטען, שרייבען יעטצט דיא צייטונגען פֿאָלגענדעס אויספֿיהרליכערעס: דאס איינפֿאנגען האט איינע זיעבען-שטינדיגע בעלאגערונג ערפֿאָרדערט. שאָן פֿיער טאגע פֿאָרהער וואר דער זיכערהייטס-קאָממיסער בענעדעק אין בעגלייטונג פֿאָן 8 פאנדורען אין יאס-קיש-ער אנגעלאנגט. דיא הויזדורכזוכונגען דויערטען פֿיער טאגע, ביז מאן ענדליך דאראויף קאם, דאס זיך דער געפֿירכטעטע רייבער אין קיש-ער אויפֿהאלטע. אם 28. יולי טהיילטע בענעדעק זיינע פאנדורען-ארמעע אין דרייא אבטהיילונגען (גרופפען) אונד בעגאנן דיא דורכזוכונג דער איהם אלס פֿערדעכטיג בעצייכנעטען הייזער. דיא איינע גרופפע מאכטע פֿאָר איינעם הויזע האלט, אין וועלכעם איין פֿרויענצימטער וואָהנטע, דאס אללגעמיין פֿיר דיא געליעבטע פֿאָן באָרשאָש געהאלטען וואורדע. אויסער דער געליעבטען פֿאנדען דיא פאנדורען אויך נאָך איהרע מוטטער. ביים איינטרעטען פֿראגטען דיא פאנדורען, אָב באָרשאָש היער זייא. ביידע פֿרויען אנטוואָרטעטען איינשטיממיג מיט „ניין!" איינער דער פאנדורען בעגאב זיך יעטצט אויף דען באָדען; וועהרענד דעם הינויפֿשטייגענס בעמערקטע ער, דאס איין מאנן אין ווייסען האָזען זיך אויף דעם באָדען בעפֿינדע. דער פאנדור טראט צוריק אונד פֿערשטענדיגטע זיינע קאמעראדען פֿאָן דער ענטדעקונג. איין אנדערער פאנדור בעשטיעג דען באָדען. קוים וואר ער יעדאָך מיט דעם קאָפֿף איבער דיא באָדען-טהירע געלאנגט, אלס איין גוט געציעלטער שוס איהם דען הוט פֿאָם קאָפֿפֿע שלייערטע. היערויף צאָג זיך אונזער מאנן צוריק. זאָפֿאָרט רייטטען זיינע קאמעראדען דאס הויז, וועהרענד דיא בידען פֿרויען דיא טהירע פֿאָן איננען פֿערשלאָססען. דיא פאנדורען אומגאבען יעטצט דאס הויז אונד שיקטען אויף דאס שטאדטהויז אום פֿערשטערקונג, וועלכע אויך באלד צימליך ערגיעביג אנלאנגטע. אום 10 איהר פֿאָרמיטטאגס וואורדע דאס הויז מיט דען נייא אנגעקאָממענען לייטען ניידינגס אומשטעללט. דער זיכערהייטס-קאָממיססער אונד זיינע לייטע שאָססען אונאויפֿהאָרליך דורך דאס פֿענסטער אין דאס אינערע דעם

פלאָטצליך זאגטע איינעס דער מעדכען: „קינדער, האָרט אויף! עס איזט פֿיעללייכט גאר ניכט רעכט פֿאָן אונס, דאס וויר אונס אם „שבת תשובה" דאמיט פֿערגניגען, איין באָהמישעס ליעד צו זינגען! אונד דאנן וויסט איהר דאָך אויך, וואס הייטע אין דער „שול" זיך צוגעטראגען האטטע?"

דאס אנדערע מעדכען, נאמענס מרים, לאכטע הייבייא זעהר לוים אויף, זאָ דאס מאן איהר געלעכטער ווייט האָרען קאָננטע — אונד זאגטע:

„איך זאגע עס יא אימטער, איינע ווירד איינמאל לאנדראבבינערין, אונד דאס ביזט דוא! וואָהער קאָננסט דוא זאָ גוט „תוכחה" זאגען. ניכט איינמאל אונזער אלטער רבי קאנן דאס בעססער! אוים לויטער פֿראָממיגקייט ווירסט דוא מיר נאָך דיא „חברותה" (דיא געזעללשאַפֿט) אויפֿזאגען, וויא דאס איינמאל מיין געשוויסטער-קינד פערל געטהאָן האט."

„אום גאָטטעסווילען, דוא „חצופה"! שפאסע ניכט מיט זאָלכען זאכען!"

„„ווירסט דוא מיך רעדען לאססען! (שריע דיא קעקע מרים) אונד וואס איזט דענן דאס פֿיר איין אונגליק, ווענן מאן זיך פֿאָן איינער גוטען פארטיע אונטערהאלטען קאנן? איך פֿירכטע מיך פֿאָר קיינעם מאנגע!""

„שווייג מרים! שווייג! מאן דאַרף דען מונד ניכט אויפֿמאכען צו זאָלכען רעדען!"

„„איך רעדע, וויא איך וויל אונד וויא מיר דער שנאבעל געוואכסען איזט! עטוואס אבצוביסען האבען וויר ביידע ניכט. דאס קאנן פֿיעלליכט ערסט קאָממען, ווענן וויר איינען מאנן האבען ווערדען. ביז דאהין איזט עס אבער נאָך ווייט גענוג. עס זיעהט זיך יא נאָך קיין מאנן אויף אונס אום. וואס ווירסט דוא מאָרגען מאכען?""

„פֿאסטען ווערדע איך מאָרגען!"

„„הא! הא! פֿאסטען? דאס קאָננטע מיר איינפֿאללען! דוא האסט צייט, אין דיינעם האָכצייטס-טאגע צו פֿאסטען! עס איזט מערקווירדיג, וויא מאן בייא אונס יודען אללע פֿריידען פֿערשטאָרען וויל. מיין פֿאטער מוס אם ערב פסח פֿיר זיינען ערסטגעבאָרענען זאָהן איינען גאנצען טאג פֿאסטען אונד ווענן מיינעם פֿאטערס טאָכטער אונטער דיא חופה געהט, מוס זיא אן איהרעם פֿריידען-טאגע פֿאסטען! וויר יודען האבען ניכטס אלס נור הונגערן אונד פֿאסטען! זעהעט איך איינמאל אין דער ניכט-יידישען גאססע אום! זאָ רעכט פֿרייען אונד אוים דער זעעלע הערויסלאכען, דאס זיך אללעס אן איינעם רישטעלט אונד שיטטעלט, דאס דאַרף איין יידישעס קינד שאָן גאר ניכט! ווירסט דוא ווירקליך מאָרגען אם זאָנטאג, זאָ עס אין איירעם ווירטסהויזע זאָ לוסטיג צוגעהט, פֿאסטען?""

„ניכט נור מאָרגען, זאָנדערן אויך איבערמאָרגען. איך ווערדע פֿאסטען, וויא עס פֿאָרגעשריעבען איזט. פֿיערציג טאגע לאנג, מאָנטאג אונד דאָננערשטאג דען גאנצען טאג, דיא איבריגען טאגע, מיט אויסנאהמע דעם שבת, איינען האלבען; דענן איך האבע געהאָרט, ווענן איין „ספר תורה" פֿאללען געלאססען ווירד, זאָ מוס דיא גאנצע „קהלה" פֿאסטען, קליין אונד גראָס. אונד איך בין שאָן עלטער אלס 13 יאהרע!"

„„מיר שיינט, דאס דוא שאָן אויך עלטער אלס 17 יאהרע ביזט! הא! הא! דוא פֿאסטעסט אום איינען מאנן צו בעקאָממען! הא! הא! בייא דיר וועררע עס שאָן ווירקליך אן דער צייט!""

מרים לאכטע זאָ העלל אונד זאָ ווייטשאללענד, דאס זיא אללע נאכבארען הערען קאָננטען. פלאָטצליך וואורדען דיא מעדכען אויך זעהר ערשרעקט. איהנען געגענאיבער אין דער ענגען גאססע, אָפֿפֿנעטע זיך איין פֿענסטער, דורך וועלכעס זיך איינע שאָן אלטע פֿרויא איהרען קאָפֿף הינויסשטעקטע אונד מיט איינער צאָרניגען שטיממע געשריען האטטע: „ווירסט דוא ערשטיקען אונד פֿערשטוממען דוא חצופה, וואס דוא ביזט! זאָ האסט דוא דענן געלערנט, דאס מאן אם הייליגען שבת תשובה זאָלכע זאכען רעדען דאַרף? אונד דא זאָלל מאן זיך נאָך וואונדערן, דאס הייטע פֿאָרמיטטאג איינע „תורה" אויף דיא ערדע געפֿאללען איזט!"

אלס נון היערויף מרים דיא שרייענדע ערקאננטע, דא שפראנג זיא מיט נאָך גראָסערעם געלעכטער אויף אונד זאגטע: „„רעטטעט איך קינדער! פֿליעהעט! דאָרט שרייעט שאָן וויעדער „חיה מיט דער טהירע" — פֿאָר דער מוסט איהר אייך היטען!""

אונד הוש! דיא מעדכען וואָרען אויך דאפֿאָן געלויפֿען, אלס ווערען זיא פֿאָם ווינדע פֿאָרטגעבלאָזען.

מיט חיה דורפֿטען אבער אויך ניכט איינמאל דיא איבערמיטהיגסטען מעדכען שפאססען; וועהע דעם, וועלכער דיעזער „חיה מיט דער טהירע" ניכט געהאָרכען וואָללטע!

חיה מיט דער טהירע! — ווער איזט דיעזע? אין דער יודען-גאססע וואָרען אימער זאָלכע נאמען, וועלכע ענטוועדער איינען שפאָט בעדייטעטען — אָדער נאר פֿאָן אנדערער בעדייטונג וואָרען. וויר האטטען שאָן אין אונזערען ביזהעריגען ערצעהלונגען זאָלכע נאמען, וויא „מאיר מיט דען פֿיער הענדען", „פֿרומט מיט דען שאָנען אויגען" — ווער איזט נון „חיה מיט דער טהירע"?

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

דען האטטע, דאס ראטהשילד אויף פיר זיינע פעהלען בעקאננטען אונד פריינדע עטוואס פערמאכט העטטע! — דאס וויענער טאגבלאטט מעלדעט, דאס ראטהשילד צו זיינעם טעסטאמענטע נאך 11 נייע בעשטיממונגען הינצוגעפיגט האטטע אונד פאן דיעזען 11 שריפט-שטיקען זינד 4 פערשוואונדען אונד וואהרשיינליך ווארען דיא וואהלטהעטיגקייטס-פערמאכונגען גראדע אין דיעזען פערלארענען 4 שריפט-שטיקען. וואהרליך, קוים גלויבליך! וויא דארף פאן איינער ראטהשילד׳שען קאנצלייא זאלכע פיר וויכטיגע שריפטשטיקע פערשווינדען; עס מיסטע דענן נור איין אבזיכטליכעס פערשווינדענמאכען זיין! —

* * *

איבער דיא לויה אין פראנקפורט ווירד נאך פאלגענדעס געשריעבען: דאס לייכענבעגענגניס האט אין פראנקפורט אם פרייטאג שטאטטגעפונדען אונד צוואר אויף דיא איינפאכסטע וויזע אונד נאך שטרענג יידישען מנהגים. דען „הספד" מאכטע דער ראבבינער דער ארטהאדאקסען-געמיינדע, ר׳ שמשון רפאל הירש, וועלכער פריהער לאנדעסראבבינער אין ניקאלסבורג וואר. וויא דיא ציטונגען שרייבען, וואר דער פראנקפורטער קארל מאיר פאן ראטהשילד ניכט ביא דער לויה, וויל ער זיך מיט דעם וויענער ראטהשילד ביא איינער ערבשאפטס-טהיילונג ענטצווייט האטטע, וועסהאלב זיא איממער פיינדע ווארען.

איבער דען כ א ר א ק ט ע ר דעס פערשטארבענען שרייבט דיא אין פראג ערשיינענדע „באהעמיא" פאלגענדעס: נור צווייא קאממער-דיענער האבען אלזא דיא לייכע דעס רייכסטען מאננעס פאן וויען נאך פראנקפורט בעגלייטעט. איין פינפהונדערטפאכער מילליאנער זאלל זא אין בערגרעבניס האבען? וויר געוואהנליכען מענשען, וועלכע ביים לעבען ניכט זא פערעהרט ווערדען, ווינשען ווענינגסטענס נאך דעם טאדע איין אנשטענדיגעס לייכענבעגענגניס. וויר פינדען איינע ארט טראסט דארין, דאס אונס נאך דעם טאדע איין פריינד נאכוויינט. וואס בעדייטעט אס אבער, דאס ראטהשילד דאס ניכט טהון ליעס? וויל ער אויך ביים לעבען אן ניכטס איינע פריידע געפונדען האטטע אונד דאהער אויך ביים לעבען קיינען טראסט דארין פאנד, דאס איינסט ביא זיינער לייכע זא פיעל פאלק צוגעגען זיין ווירד. איך זאה איהן אפט אונד האבע איהן ביא פערשיעדענען געלעגענהייטען בעאבאכטעט. ער זאה מיר ניעמאלס זא אוים, וויא איין מאנן, דער ווירקליך גליקליך איזט. ניין! ראטהשילד וואר אויך ניכט גליקליך. ער וואר געגען אללעס אבגעשטומפפט אונד פאנד אן ניכטס פערגניגען. מאן האט איהן ניעמאלס לאכען געזעהען. זא זעהען ניכט דיא לייטע אוים, וועלכע מיט זיך אונד מיט דער וועלט צופריעדען זינד! וויא מאן זיעהט, מאכט רייכטהום ניכט גליקליך. צו גליק געהארט וואהל אויך איין וועניג פערמאגען, אבער דאס פארהאנדענע פערמאגען אללייך מאכט ניעמאנדען גליקליך. ראטהשילד שטאנד אללייך דא, זיין וייב האט ער נאך אים יאהרע 1859 פערלארען. דיא ערוואכסענען קינדער האבען איהם ניכט פיעל פריידע געמאכט, ער וואר דאהער איממער איינזאם אונד פערשלאססען — איך וועטטע דארויף, דאס דער אלטע איין צעהנטעל זיינעם פערמאגענס הערגעגעבען העטטע, ווענן ער הייטערער אונד מעהר פריידע אן דער וועלט העטטע האבען קאננען! איך זאה איהן איינמאל אים שטאדט-פארק אויף איינער באנק זיטצענד. נעבען איהם שפיעלטען זיך צווייא קינדער, ער שטאנד פלאטצליך אויף, אומארמטע דיא קליינען אונד קיסטע זיא — אונד זיינע אויגען ווארען פייכט פאן טהרענען! — מאן מיינט, איין מילליאנער מוס גליקליך זיין! מילליאנען זינד פיעל פיר דיאיעניגען, וועלכע זיא ניכט האבען, אבער פיר דיא בעזיטצער דערזעלבען בעדייטען זיא ניכטס! נור צווייא קאממער-דיענער בעגלייטעטען זיינע לייכע! מערקווירדיג! וויא טיעף מוס זיך דער רייכע מאנן נאך רוהע געזעהנט האבען, ווענן זיין לעטצטער לעבענסוואונש אין זא איינפאכעס בעגרעבניס וואר!

* * *

דיא טעמעשווארער ציטונג ערצעהלט: אין דער טעמעשווארער פארשטאדט (פאבריק) לעבטע פאר איינינגען יאהרען איין יודע, דער אין דען יאהרען 1852—1859 פארשטעהענד פאן אונגליקס-פאללען בעטראפפען וואר. אין קורצער צייט פערלאר ער דאס גאנצע פערמאגען, זיין הויז וואר ניעדערגעבראננט, זיינע פרויא שטארב פאר קרענקונג אונד עלענד — אונד צווייא קליינע קינדער זינד איהם צוריקגעבליעבען. ער וואר אין ווייטער אנפערוואנדטער פאם וויענער ראטהשילד. מאן האטטע איהם דאהער געראטהען, נאך וויען צו פאהרען; אבער זא לאנגע ער זיך נאך ערהאלטען קאננטע, וואללטע ער ניכט צו ראטהשילד שנארען געהען; אלס איהם אבער דיא נאטה אונערטרעגליך ווארדע, ענטשלאס ער זיך נאך וויען צו רייזען; הער ווארדע ער אבער אים דעם הויזע ראטהשילד׳ס אבגעוויעזען. אים פערצווייפלונג שטירצטע ער זיך אין דיא דאנוי, ווארדע אבער גערעטטעט אונד אלס ראטהשילד דאפאן ערפאהרען האטטע, גאב ער איהם פאר אללעם הונדערט גולדען אלס רייזע-שפעזען צוריק נאך טעמעשוואר — אונד דארטהין שיקטע ער איהם ערסט געלד, אום זיך ווידער איין שאנעס געשעפט צו ערריכטען — אונד דער רייכע ראטהשילד שטאנד מיט דיעזעם טעמעשווארער קויפמאננע אין פארטוועהרענדעם בריעף-וועכסעל.

איינע פאריזער ציטונג ערצעהלט ווידער פאלגענדעס: איין פראנצאזישער דיכטער וואללטע זיך אים פערצווייפלונג אין וויען אין דיא דאנויא שטירצען, דא ער ניכטס, וואפאן צו לעבען האטטע, אלס ראטהשילד דאפאן ערפאהרען האט, שענקטע ער איהם 500 פראנקס מיט דעם בעמערקען, דאס זאלכע גייסטרייכע מעננער לעבען מיסמען אונד מיט קיינען מארד-געדאנקען אומגעהען דירפען. —

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*(אונזערע קאניגין אין ענגלאנד.) אונזערע קאניגין בעזוכטע אם 8. אוי-גוסט דיא קאניגין פאן ענגלאנד, וועלכע יעטצט עבענפאללס אויף דער אינזעל ווייגהט (וויט) איזט אונד צוואר אין איהרער זאממער-רעזידענץ אסבארנע (שפריך: „אסבארן"). אוים האווער (אין פראנקרייך אם מעערע) ווירד פאם 31-טען יולי פאלגענדעס געשריעבען: איהרע מאיעסטעט דיא קאיזערין עליזאבעטה פאן עסטערייך איזט געסטערן אבענדס איהר פאן טראוויללע אונד ווילערס, וואו זיא דיא פרינצען פאן ארלעאנס בעזוכטע, היעהער געקאממען. דיא קאיזערין איזט וועהרענד דער הערפאהרט איין וועניג קראנק געווארדען, האטטע זיך אבער ווידער ערהאלט. הייטע האטטע זיא דען עסטערייכישען געזאנדטען גראפען אפפאני, דיא באראנין ראטהשילד אונד נאך מעהרערע הערפאררעגענדע פערזאנליכקייטען צור טאפעל געלאדען. אום 1 אוהר איזט דיא קאיזערין אין בעגלייטונג איינער האף-דאמע אייסגעגאנגען אונד דאנן בעשטיעג זיא איין קליינעס זעגעל-שיפף אונד איזט דארויף אויף דעם מעערע איין וועניג שפאציערען געפאהרען. — אם 4. אויגוסט האבען ווידער דער דייטשע קראנפרינץ אונד דיא קראנפרינצעססין (וועלכע עבענפאללס דאס זעע-באד אין וויט בעזוכען) דיא קאיזערין עליזאבעטה פאן עסטערייך בעזוכט. —

*(דער ערצהערצאג אונד דער בויער.) ערצהערצאג יאזעף מאכטע איינע קליינע רייזע דורך דען באקאניער וואלד. עס געהארט צו זיינען געוואהנהייטען, זיך מיט דען פוהר-לייטען אין איין געשפרעך איינצולאססען, אונד דער בויער אוים סענט-קיראלי, וועלכער איהן פאן זירין נאך וועספרים פיהרטע, האטטע דען מונד אויף דעם רעכטען פלאטצע, מיט וועלכעם דער ערצהערצאג פיעל פלוידערן קאננטע, דא דער בויער גאר ניכט וואוסטע, דאס ער איינען ערצהערצאג אויף

פאלליעטאן.

„דאס געהיימניס אויף דער טהירע."

עס וואר גערארע אם שבת תשובה אין בונצלוי אונד דער אלטע ראבבינער זאללטע עבען זיינע „דרשה" בעגיננען. אבען פאר דעם „ארון קודש" שטאנד איין מיט איינעם ווייסען טוכע בעדעקטער שטענדער. בעריטס זייט 58 יאהרען וואר דער אלטע מאנן עס געוואהנט, אן דיעזעם שבת צו דרשנן אונד זיינע געמיינדע פיר דען „יום הדין", נעמליך פיר דען „יום כפור", פאר צו בערייטען. פאר דער דרשה מוסטע ער יעדאך דאס ספר תורה, אוים וועלכעם געלייענט ווארדע, אין דאס ארון קודש צוריקלעגען, דענן ביא דיעזער געלעגענהייט האטטע דער ראבבינער איממער דיא „הוצאה והכנסה" (אוים- אונד איינהעבען). לאנגזאם וואר נון דער ראבבינער מיט דעם ספר תורה אויף דיא שטיעגען הינויפגעשטיעגען, שאן וואללטע זיינע האנד דאס „פרוכת" אן דיא זייטע שיעבען, דא טוימעלטע ער — אונד דאס ספר תורה פיעל איהם אוים דען הענדען צור ערדע ניעדער! —

איין שרייא דעס שרעקענס אונד דעס ענטזעטצענס ווארדע אין דער סינאגאגע פערנאממען, נאמענטליך אבען אויף דער „ווייבערשול" ווארדע איין גראסעס יאממערן געהארט. דיא צונעכסט שטעהענדען איילטען הינצו, מאן האב צוערסט דאס ספר אונד דאנן דען אלטען מאנן אויף, מאן פירכטעטע, דאס דעם ראבבינער עטוואס צוגעקאממען איזט; אבער מאן איבערצייגטע זיך באלד, דאס איהם וואונדערבארער ווייזע ניכטס געשעהען וואר. נון ערסט לענקטע זיך דיא געוואלטיגע אויפרעגונג, וועלכע זיך אללער געמיטהער בעמעכטיגט האטטע, דאס ספר תורה ווארדע פאן איינעם אנדערן איינגעהאבען. — פלאטצליך ווינקטע דער ראבבינער מיט דער האנד, דאס אללעס רוהיג זיין זאלל אונד שטעללטע זיך אן דען שטענדער. איינע טיעפע שטיללע הערשטע זאגאר אים גאנצעם הויזע; וויא אבער דער ראבבינער צו רעדען אנפאנגען וואללטע, קאננטע ער קיין וואָרט הערויסברינגען. עס וואר, אלס אב ער פלאטצליך שטומם געווארדען וועהרע, ער ביגטע זיינען גרויען קאפף אויף דען שטענדער ניעדער אונד האטטע בישטערליך צו וויינען אנגעפאנגען. גיע וואר איין זאלכעס אוים דער וועלט קאממענדעס וויינען אין דיעזער סינאגאגע פערנאממען ווארדען; עס ריהרטע דען טיעפסטען שמערץ דעס געמיטהעס אויף אונד צוגלייך פיהלטע זיך אללעס פאם שרעקען הינגעריססען. דיעזער אלטע עהרווירדיגע גרייז, דער שאן 58 יאהרע היער אהנע יעדען אונפאלל געשפראכען האט, פאללט הייטע אום, לאסט דאס ספר תורה פאללען אונד אנשטאטט איין וואָרט הערויסצוברינגען ווייגט ער! וואר דאס ניכט איין שרעקליכער אנבליק אונד איין ענטזעצליכער פארפאלל?

דער ראש הקהל, וועלכער דאנעבען געשטאנדען איזט, ווארדע עבענפאללס צו טהרענען גערירהט אונד ער זאגטע: „רעדעט ניכט רבי! רעדעט ניכט אונד זאגט אייך! וויר האבען לייִדער גענוג געהארט אונד געזעהען!"

דא ערהאב דער ראבבינער זיינען גרויען קאפף פאם שטענדער, זיין געזיכט וואר טאָדטען-בלאסס, ער נאהם דען „טלית" איבער דען קאפף, זיינע ליפפען צוקטען אונד אויף איינמאל שריע ער מיט איינער שטיממע, וועלכע יעדעם דורך דאס הערץ גינג: „וועהע געשריען! וועהע איבער מיך, איך בין יונג געוועזען אונד בין אויך אלט געווארדען אונד ניעמאלס איזט דאס וואָרט גאטטעס אוים מיינעם הערצען אונד פאן מיינען ליפפען געוויכען, ניכט ביא טאג אונד ניכט ביא נאכט! מיינע צייט איזט אום — אונד עס קאממט איינע נייע! — איך זאלל לייִדער דיא תורה ניכט מעהר אין מיינען הענדען האלטען! וועהע איבער מיך! וואס האבע איך געטהאן, דאס מיך גאטט היינפאללען לאסט, וויא איין שטיק לעהם, אין וועלכעם קיינע זעעלע איזט." —

מעהר קאננטע ער ניכט שפרעכען, ער שטיעג לאנגזאם דיא שטופען הערונטער אונד בעגאב זיך אויף זיינען זיטץ. אבענאן נעבען דעם ראבבינער זאס איין וואהלהאבענדער מאנן, נאמענס סענדער, דער וואר עבענפאללס פלאטצליך טאָדטענבלאסס געווארדען, וואס דיא געמיינדע זעהר בעפרעמדעטע אונד אבען אויף דער „ווייבערשול" ווארדע פאן איינעם שרעקליכען „חטא אין דער קהלה" געשפראכען. —

עס וואר איין זעלטזאם פערשטארטער שבת, דיא עלטעסטען לייטע אין דער נאססע עראיננערטען זיך ניכט, איינען עהנליכען פאלל ערלעבט צו האבען. וואהין מאן זאה, הערשטע איבעראלל נור טרויעריגקייט. פאסט וואר עס, אלס גינגע איין אונטערדריקטעס וויינען דורך דיא געמיינדע אונד אלס העטטע דער אונפאלל, דער דען אלטען ראבבינער אויף דעם הייליגען ארטע געטראפפען האטטע, איינען יעדען אין דער געמיינדע אן דער וואונדעסטען שטעללע דעס געמיטהעס בעריהרט. — — —

אם אבענדע דעסזעלבען זאממסטאגעס זאסען דרייא ערוואכסענע מעדכען פאר איינעם הויזע אין דער נאססע אונד האטטען מיט פרעאינטען שטיממען איין באהמישעס ליעד געזונגען, דאך זא לייזע, דאס מאן עס יא ניכט הייש הארע. זיא האטטען נאך איהרע שבת-קליידער אן, אם הימעל צייגטע זיך שאן דער נייע מאנד אונד אין דער נאססע וואר אללעס שטילל, אלס ווירדען אין דערזעלבען גאר קיינע מענשען וואהנען.